

Myymälänhoitajan poika muistelee

Olen vuonna 1942 syntynyt Osuusliike Savonseudun Ristiinan myymälärakennuksen kamarissa, jonka seinän takana oli myymälähuone. Siellä tehtiin kauppaa, kun minä synnyin. Isäni Tauno Monni oli tässä kaupassa myymälänhoitaja ja kaikkiaan 50 vuotta työssä E-osuusliikkeen palveluksessa. Myös isoisäni oli E-osuusliikkeen myymälänhoitajana. Itse olen sähköalan ammattilainen, mutta olin vuoteen 1958 myymälänhoitajan poika, kaupanpoika niin kuin kylällä sanottiin, joten monia muistoja E-osuusliikkeen toiminnasta on syntynyt.

Ristiinan myymälä sijaitsi sen aikaisen kirkonkylän keskustassa. Vieressä oli apteekki, kunnantalo ja kansakoulu sekä lähellä pienen matkan päässä kirkko. Kaupan ohi kulki tie hautausmaalle ja sama tie johti talvisin käytössä olleille talviteille.

Ihmiset kulkivat asioille kirkolle ja kauppaan hevosella. Kaupan edessä oli oma hevospuomi. Kesäisin kuljettiin tietömiä taipaleiden takaa veneellä soutamalla tai moottoriveneellä, kellä harvalla se sitten olikin. Kun kauppaan tultiin, ei ensimmäiseksi kaivettu ostolista esille, jos sellaista olikaan. Istuttiin penkille pantiin tupakaksi ja selviteltiin tärkeimmät kuulumiset. Vähitellen ryhdyttiin kaupan tekoon. Päivä siinä kului, ennen kuin kaikki ostokset oli ostettu ja kotimatka alkoi.

Yhtenä esimerkkinä kaupan toiminnasta oli se, että kauppaan tuli yhden huonon yhteyksien takana olevan kylän postikin. Postin vei sitten yleensä päivittäin joku kylältä kauppa-asioille tullut. Tämä jatkui vuoteen 1955 saakka.

Naiset mukaan toimikunta

NM toimikunta piti ompeluseuroja talviaikana. Oli mukava päästä mukaan näihin ompeluseuroihin. Niitä pidettiin meillä kotona (kaupalla) ja useiden emäntien kotona. Talon emäntä oli järjestänyt ompeluseurakahvit. Ompeluseuroissa kudottiin pääasiassa sukkaa. Sitä en muista myytiinkö niitä. Uskoisin, että ne laitettiin "köyhien perheiden" joulupaketteihin, joita joka joulua Nm toimikunnan toimesta koottiin ja lahjoitettiin. Näihin paketteihin leivottiin pullia mukaan.

Joskus NM toimikunta järjesti joulujuhlankin. Vanhempi veljeni väittää, että me olisimme niissä esiintyneet. Minä en muista. Pienenä yksityiskohdaksi sen kohta sen aikaisista naisten etunimistä oli yleisin lida, (lita). Muistan seuraavat ompeluseurojen lidat: Hacliinin lita, Swanin lita, Puhakan lita, Viljavan lita, Vuorivirran lita ja Martikaisen lita.

Osuuskauppajuhlat

Osuuskauppa juhlat olivat aina vuoden kohokohta. Niitä järjestettiin 50-luvulla saakka. Esiintyjät tulivat aina ennen juhlia meille syömään. Siinä meidän keittiössä kävi monia k:n puhujia, oman muistini mukaan Yrjö Kallista myöten. Oli jännittävää lapsena seurata näitä henkilöitä tavallaan yksityishenkilöinä syömässä ja myöhemmin juhlissa esiintyjinä ja puhujina. Osuuskauppajuhlissa, jotka Ristiinassa pidettiin valistustalolla, oli aina tupa täynnä yleisöä. Ohjelman jälkeen oli aina luvanmukaisesti puolitoista tuntia tanssia. Jollain tähän liittyvällä valistuskierröksellä pääsimme kuorma-auton lavalla Mäntyharjulle Osuusliike Katajan juhliin.

Inventaario

Vuosittain pidettyyn kaupan varastojen inventaarioon suhtautuminen oli kahdenlaista. Oli mielenkiintoista, kun kauppa oli kiinni ja paljon vierastakin väkeä oli tavaroita laskemassa. Toinen suhtautuminen oli, varsinkin kun jo ymmärsi asioita, oli jännitys siitä mikä on inventaarion tulos. Tuleeko mittatappiota, joka isän pitää maksaa. Maksaminen taas tarkoitti sitä, että äiti tuli kesäksi kauppaan töihin apulaisten lomaa tuuraamaan. Meille vanhemmille sisaruksille tämä tilanne tiesi kesävapauden menetystä, kun jouduttiin hoitamaan nuorempia sisaruksia.

Tämän aiheen tiimoilta jouduin lähettämään vastineen Helsingin sanomien Kirsti -palstalle, jossa kysyttiin mitä sanonta "Outo olo kun osuuskaupanhoitajalla inventaarion aikaan". Joku lukija oli todennut aiheesta, että osuuskaupan hoitajat olivat niin laiskoja, että inventaarion tekeminen ei tuntunut mukavalta. Kirjoitin vastineen Kirsti -palstalle, jossa toin edellä kertomani syyn esille. Tämä oikea oudon olon vaikutuksen kertominen julkaistiin myös lehdessä.

Inventaarion mukavina hommina oli se kun pääsi laskemaan laatikoiden sisältöjen määriä. Joskus oli mahdollisuus päästä myös huutamaan kirjaajalle laskettuja määriä.

Joulunäyttely

Ristiinassa kaupalle saatiin sähköt vuonna 1947. Löydössä mummolan kaupassa oli sahanlaitoksen ansiosta sähköt koko sen ajan kun muista. Ennen sähköä oli meidän kaupassa pimeään aikaan kaasulamppu, joka kaupan sulkemi-

Isäni Tauno Monni istuu Ristiinan myymälän rapulla. Vieressä istuvat lapset eivät ole tunnettuja. Kuvan talon takimmainen ikkuna on sen kamarin ikkuna, jossa olen syntynyt.

sen jälkeen siirrettiin meidän keittiön kattoon.

Isä innostui joulunäyttelystä ja sähkölamput laitettiin kaupan eteen pystytettyyn joulukuuseen. Mikkelistä mainososastolta oli saatu suuret "kynttilät" joihin sähkölampun avulla saatiin valo. Sähkömies Lindqvist kutsuttiin rakentamaan kauppaan pyörivää levyä, jonka keskellä joulutonttu seisoj lyhty kädessä.

Tämä rakentaminen tapahtui ilmeisesti vuonna 1955. En tiedä johtuuko se siitä, että olin jo silloin päättänyt, 13-vuotiaana että minusta tulee sähkömies. Seurasin silloin niin tarkasti sähkömiehen työtä, että sen vieläkin muistan. Lindqvist asensi pyörivän levyn pohjaksi polkupyörän etupyörän, josta oli otettu rengas pois. Moottoriksi, joka pyöritti etupyörää, hän asensi polkupyörän dynamon. Dynamon nupin tilalle hän vaihtoi vetopyörän, jonka takaa kulki remmi joka puolestaan kiersi etupyörän urassa ja pyöritti pyörää.

Polkupyörän etupyörän päälle rakennettiin levy, joka päällä tonttu seisoj. Tontun kädessä oleva lyhty sai sähkön pyörän alta epäkeskeisesti asennetusta koskettimesta, jolloin lyhdyssä oli vilkkuvalo. Kaikki tämä sitten naamioitiin selluvillalla valkoiseksi talvimaisemaksi. Tämä joulumobiili oli ensimmäinen Ristiinassa. Sitä käytiin kurkkimassa vielä ikkunasakin, vaikka se ei mikään näyteikkuna ollutkaan.

Kioski

Kauppa sijaitsi hautausmaalle menevän tien varressa ja tien varteen kaupan lähelle oli rakennettu kioskirakennus. Kioskista myytiin virvokkeita kesäsunnuntaisin. Juhannuksena tuli kirkolle paljon väkeä. Oli perinteisesti tyttöjen konfirmaatiopäivä. Juhannuksena tuli joskus kolmekin matkustajalaivaa tuoden kirkkokansaa vesistöjen takaa. Väki kävi silloin myös hautausmaalla ja kioskissa riitti asiakkaita. Kioskissa oli jännittävää olla apuna, vaikka ei nenä vielä tiskin tasolle ylettynytkään.

Niinä sunnuntaina, kun kioski ei ollut auki, kaupanpoikaa pyydettiin hakemaan tupakkaa tupakantuskassa oleville. Niin sitä kipaistiin rahan kanssa kauppaan tupakkaa hakemaan. Isä tai äiti antoi rahasta takaisin ja asiakas oli ostokseensa tyytyväinen.

Uusi kauppa

Vuonna 1956 aloitti uusi Savonseudun Ristiinan myymälä ns. Mestausaholla. Mestausaholle oli muodostunut uusi Ristiinan keskusta jossa oli kaupan lisäksi uudet Säästöpankin ja Osuuskassan raken-

nukset. Muutimme tähän uuteen taloon, jossa oli kaikki sen aikaiset mukavuudet: sisäveissa, keskuslämmitys, sisäsauna kellarissa jne. Tietenkin kaupaliikkeen tilat olivat ajanmukaiset: erillinen lihaosasto, maito-osasto ja sekatavaraosasto. Uutta olivat myös koneelliset kylmätilat lihapuolella oma ja maitopuolella oma. Ensimmäisen kerran maitokin voitiin myydä kaupasta. Meilläkin oli vanhan kaupan aikaan tinkimaito Brahelinnan maatilalta. Olihan se jotenkin hienoa maito mitattiin suoraan kylmätilassa olevasta maitotonkasta asiakkaan maitokannuun. Lihapuolella voitiin tehdä jauhelihaa suoraan asiakkaalle jne. Sekatavarapuolella on ensimmäisen kerran käytössä avomyymälä, jossa tavarat olivat hyllyissä ja asiakkailla oli mahdollisuus ottaa tavara suoraan hyllystä. Alussa tämä aiheutti huomattavasti näpistyksiä, joihin ainakin nuoret tilaisuuden tullen ajautuivat. Tottumuksen ja henkilökunnan seuran avulla näpistelyt saatiin kuriin.

Itse aloitin ammattikoulun sähköasentajalinjalla syksyllä 1956, jonka jälkeen kaupan seuraaminen ja kaupassa ajan viettäminen jäivät vähälle. Isäni joutui sairauden vuoksi jättämään myymälänhoitajan työn pois vuonna 1958 ja muutimme pois kaupalta. Isäni jatkoi tervehtyttyään Mikkelissä Savonseudun tavaratalossa myymäläesimiehenä vielä vuoteen 1983, eli hän oli yhteensä 50 vuotta E-osuusliikkeen palveluksessa.

Vaikka itse en ole kaupallisella alalla töissä, arvostan isäni ja isoisäni työuraa E-liikkeessä. Olen säilyttänyt Tradekan jäsenyyden. Näillä muistoillani haluan kunnioittaa heidän työtään aikana, jolloin aatteella oli vielä merkitystä. Sen eteen tehtiin pyyteettömästi työtä pienelläkin palkalla ja aina asiakkaita palvellen. Tätä palvelemista on yrittänyt toteuttaa omissakin töissäni isääni muistellen.

Markku Monni
Yli-insinööri
Tietokirjailija